

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۳	مقدمه
۵	فصل اول: کلیات
۵	۱-۱ ظهور و گسترش مفهوم بافت و موقعیت در آموزش زبان
۷	۲-۱ زبان آموز، زبان و بافت
۹	۳-۱ کلاس معکوس چیست؟
۱۰	۴-۱ تاریخچه کلاس معکوس
۱۳	۵-۱ آیا کلاس معکوس یک نوآوری در آموزش است؟
۱۵	پرسش‌ها
۱۶	فصل دوم: بافت و بافت‌گذاری
۱۶	۱-۲ بافت
۱۸	۲-۲ موقعیت
۲۰	۳-۲ شاخص‌های بافت یادگیری عمیق و گسترده
۲۰	۱-۳-۲ کلان‌بافت و خردبافت
۲۱	۲-۳-۲ بافت همگن و ناهمگن
۲۱	۳-۳-۲ بافت آموزشگاهی / طبیعی، با هدایت و راهنمایی مدرس؛ ...
۲۲	۴-۳-۲ بافت گروهی و فردی
۲۲	۵-۳-۲ بافت عینی و ذهنی
۲۲	۶-۳-۲ بعد زمانی
۲۲	۴-۲ بافت‌گذاری
۲۴	۱-۴-۲ دو محور بافت‌گذاری
۲۵	۲-۴-۲ امتیازات مثبت و منفی بافت‌گذاری
۲۶	۵-۲ بافت‌گذاری و جهان‌شمولی
۲۷	۶-۲ بازنمودهای اجتماعی
۲۸	۷-۲ نگرش‌ها، پندارهای قالبی و رفتارها
۲۹	۸-۲ فرهنگ آموزشی
۳۰	۹-۲ راهنمای آموزشی مدرس

صفحه	عنوان
۳۱	۱۰-۲ فرهنگ زبان شناختی
۳۱	پرسش‌ها
۳۲	فصل سوم: کلاس معکوس و مشخصه‌های آن
۳۲	۱-۳ چرا کلاس معکوس؟
۳۷	۲-۳ سطوح مختلف کلاس معکوس
۴۱	۳-۳ چگونگی اجرای کلاس معکوس
۴۲	۴-۳ کسب دانش
۴۳	۵-۳ کسب توانش
۴۴	۱-۵-۳ حل مسئله برای کسب توانش
۴۵	۲-۵-۳ اهمیت حل مسئله چیست؟
۴۶	۶-۳ ساختن راهبردها
۴۷	۷-۳ آموزش فعالیت بنیاد
۴۹	۸-۳ ابزارها
۵۰	۱-۸-۳ اهمیت ابزار در یک کلاس فعالیت بنیاد
۵۱	۲-۸-۳ ابزار برای انجام تکلیف
۵۲	۳-۸-۳ ساخت ابزار
۵۳	۹-۳ کلاس و گروه‌های کوچک
۵۳	۱-۹-۳ مکمل سازی
۵۳	۲-۹-۳ قوانین
۵۴	۱۰-۳ روند کار کلاس معکوس
۵۴	۱-۱۰-۳ مرحله آموزش از راه دور
۵۶	۲-۱۰-۳ مرحله حضوری کلاس معکوس
۵۷	۳-۱۰-۳ عمل، تعامل، عکس العمل در مرحله حضوری
۵۷	۱۱-۳ فضای کلاس
۵۹	۱۲-۳ کار در گروه‌های کوچک
۶۱	۱۳-۳ چند اصل در یادگیری مشارکتی
۶۲	۱۴-۳ استقلال در یادگیری
۶۴	۱۵-۳ نقش مدرس و فراگیران
۶۵	۱۶-۳ میانجی‌گری آموزشی
۶۷	۱۷-۳ ارزشیابی
۶۹	پرسش‌ها

صفحه	عنوان
۷۰	فصل چهارم: کلاس معکوس و فناوری
۷۰	۱-۴ فناوری و نقش آن در انتشار دانش
۷۱	۲-۴ آموزش فعال در عصر اینترنت
۷۳	۳-۴ زندگی روزمره در تسخیر رایانه
۷۴	۱-۳-۴ آموزش هستی‌گرایانه از راه دور
۷۶	۲-۳-۴ ویکی نمونه ابزار گروهی
۷۷	۳-۳-۴ مهندسی آموزشی
۷۹	پرسش‌ها
۸۰	فصل پنجم: تجربه کلاس معکوس بافت‌گذاری شده در ایران
۸۰	۱-۵ بررسی‌های اولیه پیش از طراحی کلاس معکوس بافت‌گذاری شده
۸۴	۲-۵ عوامل بافتی مؤثر بر اجرای آموزش معکوس
۸۷	۳-۵ طراحی کلاس معکوس بافت‌محور براساس نتایج استخراج شده
۸۸	۱-۳-۵ طرح کلاس گروه آزمایش
۹۰	۲-۳-۵ ارزشیابی گروه آزمایش
۹۰	۳-۳-۵ طرح کلاس گروه کنترل
۹۱	۴-۳-۵ ارزشیابی گروه کنترل
۹۱	۴-۵ نقشه راه و جدول مشاهده کلاس
۹۵	نتایج توانش‌های عرضی در سه سطح کلاس معکوس
۹۷	نتیجه‌گیری
۱۰۰	پرسش‌ها
۱۰۱	کتابنامه
۱۰۴	واژه‌نامه فرانسé - فارسی
۱۰۶	واژه‌نامه فارسی - فرانسé
۱۰۸	نمایه موضوعی

پیشگفتار

علوم در همه حوزه‌ها، از جمله آموزش زبان، در حال تحول و دگرگونی‌های بنیادین هستند. این تغییرات پویا و روزافزون، ناشی از پیشرفت‌های علمی، فناوری‌های نوین، و نیازهای متغیر جوامع در سطح ملی و بین‌المللی است. دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، به‌عنوان نهادهای پیشرو در تولید و اشاعه دانش، همواره نیازمند بازنگری و به‌روزرسانی برنامه‌های درسی خود هستند تا بتوانند پاسخگوی چالش‌های آموزشی و پژوهشی عصر حاضر باشند. در این راستا، سرفصل‌های درسی گروه‌های آموزشی نیز به‌صورت مستمر مورد بازبینی قرار می‌گیرند تا همگام با تحولات علمی و نیازهای جامعه پیش روند.

برنامه درسی گروه آموزش زبان فرانسه در مقطع دکتری نیز از این قاعده مستثنا نبوده و در سال‌های اخیر شاهد بازنگری و اصلاحاتی در ساختار درسی آن بوده‌ایم. یکی از دروس جدیدی که در سرفصل بازنگری‌شده دوره دکتری آموزش زبان فرانسه گنجانده شده است، درس دو واحدی با عنوان «شیوه‌های نوین و بافت‌محور تربیت مدرس زبان» است. این درس با هدف ارتقای سطح دانش نظری و مهارت‌های عملی مدرسان زبان طراحی شده است و بر روش‌های نوین آموزش زبان با تأکید بر رویکردهای بافت‌محور تمرکز دارد. با توجه به جدید بودن این درس، یکی از چالش‌های اصلی اساتید و دانشجویان، کمبود منابع آموزشی جامع و متناسب با اهداف درس است. این خلأ محسوس، انگیزه‌ای شد تا با همکاری سرکار خانم دکتر بیتا هاشمیان‌نژاد، دانش‌آموخته دکتری آموزش زبان فرانسه، اقدام به تألیف این کتاب کنیم.

در تدوین این اثر، سعی شده است از جدیدترین یافته‌های پژوهشی در حوزه آموزش زبان، روان‌شناسی تربیتی، و روش‌شناسی تدریس بهره گرفته شود. همچنین، نمونه‌های عملی و تجربیات آموزشی موفق در محیط‌های مختلف یادگیری بررسی شده تا خوانندگان بتوانند ارتباط بهتری بین نظریه و عمل برقرار کنند. این کتاب نه تنها برای دانشجویان مقطع دکتری آموزش زبان فرانسه، بلکه برای دانشجویان و پژوهشگران سایر رشته‌های آموزش زبان، علوم تربیتی، آموزش بزرگسالان، و حتی مدرسان و مربیان زبان در محیط‌های آموزشی مختلف

مفید است. امیدواریم این اثر گامی هرچند کوچک در جهت ارتقای کیفیت آموزش زبان و تربیت مدرسان کارآمد و خلاق باشد.

در پایان، بر خود لازم می‌دانم از همهٔ استادان، همکاران، و دانشجویانی که با ارائهٔ پیشنهادها و انتقادات سازنده خود ما را در بهبود این کتاب یاری کردند، صمیمانه سپاسگزاری کنم. همچنین، وظیفه خود می‌دانم از ریاست محترم سازمان «سمت» و از کارشناسان محترم آن مرکز که با دقت و حرفه‌گرایی، زمینهٔ انتشار این اثر را فراهم آوردند، تشکر کنم.

محمودرضا گشمردی

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه

در عصر حاضر، تحولات پرشتاب در حوزه‌های زبان‌شناسی کاربردی، روان‌شناسی تربیتی و فناوری‌های آموزشی، ضرورت بازنگری در شیوه‌های سنتی تربیت مدرس زبان را بیش از پیش آشکار ساخته است. کتاب حاضر با عنوان «شیوه‌های نوین و بافت‌محور تربیت مدرس زبان» به مثابه یک منشور علمی، در پی تبیین چهارچوبی نظام‌مند برای بازتعریف فرایند آموزش زبان با اتکا به دو رکن اساسی «بافت» و «کلاس معکوس» است.

مسئله محوری این کتاب، پاسخ به این پرسش کلیدی است: «چگونه می‌توان با تلفیق نظریه‌های بافت‌محور و فناوری‌های نوین، الگویی کارآمد برای تربیت مدرس زبان طراحی کرد که همسو با نیازهای بومی ایران باشد؟» مطالعات اخیر در حیطه آموزش زبان دوم نشان می‌دهد که ناکارآمدی بسیاری از روش‌های متعارف، ریشه در غفلت از مؤلفه‌های بافتی دارد. یادگیری زبان پدیده‌ای است که در آن متغیرهایی مانند فرهنگ آموزشی، زیرساخت‌های فناورانه و سبک‌های شناختی زبان‌آموزان تعیین‌کننده‌اند. از این رو، این کتاب با رویکردی مسئله‌محور، به واکاوی موانع و فرصت‌های بافت‌محور در تربیت مدرسان ایرانی می‌پردازد. مبانی نظری و چهارچوب مفهومی این کتاب مبتنی بر بافت به مثابه یک سازه چندبعدی و بر کلاس معکوس است:

خردبافت: تعاملات مستقیم در کلاس درس.

مزوبافت: ارتباط بین نهادهای آموزشی.

کلان‌بافت: عوامل فرهنگی-اجتماعی.

کرونوبافت: تحولات تاریخی-زمانی.

البته با توجه به موضوع و هدف این کتاب، به مزوبافت و کرونوبافت پرداخته نمی‌شود. کلاس معکوس در این کتاب به عنوان یک راهبرد یادگیری ترکیبی معرفی می‌شود که بر اساس نظریه سازاگرایی اجتماعی ویگوتسکی بنا شده است. در این اثر، مدلی بومی‌سازی شده از کلاس معکوس ارائه می‌شود.

در این اثر به مقوله بافت، تعاریف و مشخصه‌های آن و همچنین آموزش زبان از طریق

کلاس معکوس بومی‌سازی شده در بافت ایران پرداخته شده است. کتاب حاضر شامل پیشگفتار، مقدمه و پنج فصل است.

در فصل اول، مفاهیم کلی مرتبط با بافت و کلاس معکوس مطرح شده است. در این فصل به مباحثی مانند پیدایش و گسترش مفهوم بافت، زبان‌آموز، چیستی کلاس معکوس و تاریخچه آن پرداخته شده است. در فصل دوم، مقوله بافت و بافت‌گذاری مورد بررسی قرار می‌گیرد و مباحثی مانند شاخص‌های بافت یادگیری، کلان‌بافت و خردبافت، بافت همگن و ناهمگن، بافت گروهی و فردی، امتیازهای مثبت و منفی بافت‌گذاری، بازنمودهای اجتماعی و فرهنگ آموزشی مطرح می‌شود. در فصل سوم، مشخصه‌های کلاس معکوس، سطوح مختلف آن، ساختن راهبردها، آموزش فعالیت‌بنیاد، ساخت ابزار آموزشی، یادگیری مشارکتی و میانجی‌گری آموزشی بیان می‌شود. در فصل چهارم، به‌طور مختصر به جایگاه فناوری در کلاس معکوس آموزش زبان بافت‌محور و آموزش هستی‌گرایانه از راه دور پرداخته می‌شود. در فصل پنجم، با توجه به بافت آموزشی ایران، تجربه یک کلاس معکوس بافت‌گذاری شده در ایران معرفی می‌شود.

شایان ذکر است که مفهوم بافت و بافت‌گذاری بسیار گسترده است و تهیه ابزارهای آموزشی یا تمرکز بر کتاب‌ها و روش‌های آموزشی، هدف نهایی بافت‌گذاری نیست؛ بلکه آنچه اهمیت دارد، چگونگی دریافت، استنباط و یادگیری مؤثر زبان‌آموزان و شناسایی ابزارهای کارآمد در فرایند یادگیری آنان است. در کلاس معکوس آموزش زبان بافت‌گذاری شده، انگیزه مدرسان و زبان‌آموزان عامل اساسی موفقیت به‌شمار می‌آید. در این روش، مسئولیت‌های مدرس و زبان‌آموز بازتعریف می‌شود و نقش مدرس از انتقال‌دهنده دانش به هدایت‌کننده فرایند یادگیری تغییر می‌کند. برای کمک به خواننده در یافتن معادل‌های پیشنهادی برای واژه‌های خارجی، در پایان کتاب، واژه‌نامه‌ای فارسی - فرانسوی و فرانسوی - فارسی ارائه شده است. همچنین، برای دسترسی سریع‌تر به مطالب مورد نظر، نمایه موضوعی به کتاب افزوده شده است.

امید است این کتاب، هرچند محدود، بتواند پاسخی به نیاز دانشجویان علاقه‌مند، به‌ویژه دانشجویان دوره دکتری آموزش زبان فرانسه باشد.